

Karel Rožánek

ZÁPISKY Z AFGHÁNISTÁNU

Ať tě strážní andělé provázejí

C PRESS

Zápisky z Afghánistánu

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Karel Rožánek

Karel Rožánek: Zápisky z Afghánistánu – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ZÁPISKY Z AFGHÁNISTÁNU

Karel Rožánek

ZÁPISKY Z AFGHÁNISTÁNU

Ať tě strážní andělé provázejí

© Karel Rožánek, 2022

Photos © Lukáš Roganský, 2022

ISBN tištěné verze 978-80-264-4334-6

ISBN e-knihy 978-80-264-4352-0 (1. zveřejnění, 2022) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-264-4353-7 (1. zveřejnění, 2022) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-264-4351-3 (1. zveřejnění, 2022) (ePDF)

*Všem spojeneckým vojákům a civilním pracovníkům, kteří
v Afghánistánu v letech 2001 až 2021 sloužili nebo pracovali.*

OBSAH

Úvod	11
Kapitola první: Poprvé do Afghánistánu	13
Kapitola druhá: Znovu do Afghánistánu	19
Kapitola třetí: Češi v operaci Trvalá svoboda	23
Kapitola čtvrtá: Poprvé s kamerou přímo v bojových operacích	31
Kapitola pátá: Smrt si nevybírá	57
Kapitola šestá: Pokus zastavit válku obnovou země	69
Kapitola sedmá: První bojové nasazení českého letectva od roku 1945	85
Kapitola osmá: Znovu v první linii	89
Kapitola devátá: Pomoc českým vojákům zraněným v Afghánistánu	107
Kapitola desátá: Zpátky v Kábulu a Bagrámu	111
Kapitola jedenáctá: Naposledy v Afghánistánu	119
Kapitola dvanáctá: Nejtragičtější rok pro české vojáky	123
Kapitola třináctá: Další tři mrtví Češi na Bagrámu	129
Závěr	149
Věnování	151

ÚVOD

Co se vlastně v Afghánistánu v létě roku 2021 stalo? Tálibán zde nečekaně a bleskově dobyl celou zemi včetně Kábulu i vzpurného Pandžšírského údolí. Ptal jsem se sám sebe, co se vlastně v Afghánistánu událo. Byl to čestný odchod, nebo naopak: prostě porážka? Je to pro Afghánistán a naše spojence naprosto ztracených 20 let, nebo jsme tam jako Západ nějaké hodnoty přinesli? Bylo dobré tam investovat miliardy a miliardy dolarů? Nebylo to zbytečné? Tato kniha je pokusem najít alespoň nástin odpovědí.

Válku v Afghánistánu proti Tálibánu mohli vyhrát pouze samotní Afghánci. Taková byla strategie Spojených států a NATO v této zemi, proto cvičili a vyzbrojili místní armádu. Bohužel, Afghánci se rozhodli jinak. Měl jsem pocit, že afghánská armáda chce za svoji zemi bojovat. Ale stalo se něco jiného. Myslím, že tuším co. Obyčejní lidé toužili pouze po jediné věci – po míru. A po odchodu spojenců ze země se jim zdálo, že úplný klid zbraní dokážou zajistit jenom bojovníci Tálibánu, ne zkorumpovaní vládní úředníci, kteří rozhodovali, kam půjdou miliony dolarů ze západní pomoci.

Nevěřím ale, že by přítomnost koaličních vojáků v místních lidech nic nezanechala. Pomoc zemědělcům, výstavba škol, projekty na podporu místních podnikatelů. Přesvědčuje mě o tom třeba

i statečnost afghánských žen, které dokázaly v Kábulu proti nastupující vládě Tálibánu demonstrovat. Nebály se ani ozbrojenců s ostře nabitými zbraněmi.

Přál bych Afghánistánu mír, který místní lidé už konečně tolik chtějí. V této krásné zemi se válčí nepřetržitě od roku 1979. Po pokračujících teroristických útocích bojovníků Islámského státu a Al-Káidy, kterým vládní hnutí Tálibán zřejmě nikdy nedokáže úplně zabránit, se ho však zatím Afghánci bohužel zřejmě tak brzy nedočkají.

KAPITOLA PRVNÍ

Poprvé do Afghánistánu

Rok 2005

Byla polovina června roku 2005. Letiště Praha-Kbely. Vojenským speciálem, ruským dopravním letadlem 154, jsem poprvé cestoval do Afghánistánu. Letadlo nemělo žádné luxusní vybavení, bylo to podobné jako letět byznys třídou s jídlem a pitím, tehdy včetně alkoholu. Navíc v letadle pro 300 pasažérů cestovalo pouze několik desítek lidí, kteří byli součástí české delegace, každý z nás měl tedy pro sebe celou trojici sedaček. Takže docela luxusní let. Čekala nás návštěva českých vojáků na letišti v Kábulu a na základně u města Feyzabád, v provincii Badachšán na severu země.

Byli jsme součástí delegace tehdejšího ministra obrany Karla Kühnla a několika českých poslanců a senátorů. Vůbec jsem netušil, co mě čeká. Nechtěl jsem být nutně za hrdinu, který reportuje z válečné oblasti, ale lákalo mě poznat novou zemi spojenou s trochou nebezpečí. Na rozdíl od Iráku se navíc Afghánistán zdál čtyři roky po jeho obsazení Američany relativně klidnou a stabilní zemí. A tehdy to tak skutečně bylo. Samozřejmě se mohlo přihodit něco nepříjemného a nebezpečného, pravděpodobnost takových událostí však v oné době nebyla vysoká.

Ruský dopravní stroj s českými výsostnými znaky, v němž jsme cestu absolvovali, nezvládl doletět do Kábulu přímo, a proto musel dotankovávat na letištích v Kazachstánu, Uzbekistánu nebo

Turecku. Při mém prvním letu jsme palivo doplňovali na vojenském letišti v kazašském Uralsku. Během tankování muselo být letadlo prázdné. Vystoupili jsme tedy ven a místní kazašská armáda nás nechala stát nedaleko letadla. Z Kazachstánu do Afghánistánu to už pak bylo pouze několik hodin letu. Vidím to jako dnes, protože jsem se tam opravdu těšil.

Do Kábulu jsem s delegací českých politiků a vojáků poprvé přiletěl 18. června 2005. Doslova mě nadchla jiná příroda a pak zvláštní vůně té země. Cítil jsem z ní vyprahlý písek a suchý prach – tu specifickou vůni asi nedokážu přirovnat k ničemu, co jsem do té doby poznal. Afghánské hlavní město leží skoro ve dvoutisícové nadmořské výšce. Z vojenské základny KAIA (zkr. Kabul International Airport) na kábulském letišti tak bylo vidět strmé štíty ostře řezaných hor.

Sloužilo tu tehdy pouze 15 českých vojáků: kromě letištních meteorologů zejména pyrotechnici. Jejich nejdůležitějším úkolem byla likvidace minového plotu okolo hangárů a přistávací dráhy. V Kábulu mívala sovětská armáda hlavní skladiště a překladiště zbraní a tento minový plot měl Sovětům zaručit absolutní bezpečnost. Kromě toho čeští vojáci likvidovali i nevybuchlou starou municí.

Mé první natáčení v Afghánistánu se podobalo safari. Člověk musí točit to, co vidí. Jediné, co jsem tehdy věděl, bylo, že musím udělat jakoukoliv reportáž. Bylo úplně jedno o čem, hlavně že bude z Afghánistánu. Tisková služba generálního štábu české armády v té době ještě neměla moc zkušeností a její příslušníci nevěděli, co novináře zajímá a kolik času je potřeba k pořízení jedné televizní reportáže. Takže se dá říct, že první natáčení proběhlo zcela nepřipravené. Vojáci se starali hlavně o české důstojníky a politiky, kteří za nimi do Afghánistánu přijeli. Novináři je příliš nezajímali.

Ke kontingentu pyrotechniků, s nimiž jsme natáčeli jako s prvními, jsme se dostali asi hodinu před západem slunce. Dva z nich

byli už připraveni k rozhovorům. Nikdo ovšem nechápal, že jako televize potřebujeme mít i záběry jejich práce. S tím, že je budeme snímat v akci, tak nikdo ani trochu nepočítal. Ne že by nechtěli nebo nebyli ochotní, jen prostě neměli zkušenosti.

Měl jsem tehdy obrovské štěstí, protože mezi těmito pyrotechniky působil i můj kamarád, spolubydlící z koleje a spolužák z Fakulty sociálních věd Karlovy univerzity Ondřej Tichý. Po dokončení školy se na rozdíl ode mě nestal novinářem, ale profesionálním vojákem. Naše setkání bylo velmi přátelské a oba jsme z něj měli radost, protože jsme se od školy neviděli. Já byl ale určitě nadšený o trochu víc, protože Ondra jako vystudovaný novinář velmi dobře chápal, co přesně potřebuji. Přemluvil tedy čtyři své kolegy, aby do toho šli s námi.

Vzali jsme pyrotechnické vybavení a terénní auto a vyrazili na místo jejich práce. V té době právě likvidovali zmiňovaný sovětský minový plot. A já jsem tam s nimi natočil svůj první rozhovor z Afghánistánu. Popisovali v něm, co je onen minový plot vlastně zač. Sověti ho vybudovali v 80. letech jako ochranu strategického kábulského letiště. Byl 20 kilometrů dlouhý a 3 kilometry široký. V té době ho čeští pyrotechnici už z šedesáti procent vyčistili, ale necelá polovina ještě pořád zbývala dodělat. Natočili jsme také, jak hledají munici a kam ji vozí.

Celé se to navíc odehrávalo na okraji letiště, kousek od nás měla svá stanoviště afghánská policie a stály tam první domy místních Afghánců, čehož jsem hned využil. Nenatočil jsem tedy jen svoji první reportáž o českých vojácích v zemi, ale získal navíc i první záběry reálného Afghánistánu. Země, která mě vyloženě nadchla a začala neuvěřitelně přitahovat.

Z Kábulu jsme posléze přeletěli do Feyzabádu. Letěli jsme dopravním strojem C-130 Hercules turecké armády, protože na malou horskou přistávací dráhu, kam jsme mířili, by se náš dopravní letoun TU-154 nedostal. Dráhu zde v 80. letech postavila z ocelových plátů sovětská armáda. I tak bylo tehdy přistání na ní pro

nás poněkud dobrodružné. Turecký pilot udělal chybu, naletěl k přistávací dráze z druhé strany a při přistávacím manévru utrhł kolo. Kromě nepříjemného zážitku měla tato příhoda ještě jeden důsledek. Česká delegace nemohla odletět zpět tak brzy, jak bylo původně plánováno, a nevěděli jsme, jak dlouho budeme muset ve Feyzabádu zůstat. Nám s kameramanem Liborem Ungermannem to ale zase tolik nevadilo. Byl před námi celý den a my měli pocho-pitelně radost, že můžeme točit.

Provinční rekonstrukční tým Severoatlantické aliance ve Feyzabádu tvořili kromě Čechů ještě němečtí a dánští vojáci. Česká jednotka, za kterou jsme přiletěli, měla jediný úkol: chránit základnu, spojenecké konvoje i pracovní vyjížd'ky německých a dánských specialistů k místním Afgháncům. Velel jim tenkrát Miroslav Vy-bíhal, s nímž jsme se v Afghánistánu po tomto prvním setkání potkali ještě mockrát. Voják menší postavy, nakrátko střižené vlasy, sympatický obličej bez vousů. To bylo pro české vojáky dost ne-obvyklé, protože většina z nich si během půlroční mise nechala narůst plnovous.

Druhý den, kdy jsem v Afghánistánu točil, nás obklopovalo úplně jiné prostředí než den předtím. Ocitli jsme se v údolí sevřeném horami – vysoké štíty čnící až několik tisíc metrů nad strmými údolími a krásně modrými řekami. Samotný Feyzabád leží v nad-mořské výšce více než 1200 metrů.

Ani mi tím pádem příliš nevadilo, že i když byl tehdy v Afgháni-stánu relativní klid, nemohli jsme opustit základnu, a to ani v do-provodu vojáků. Na něco takového jsem nebyl z balkánských misí, kam jsem jezdil natáčet české vojáky přes deset let, od roku 2001 až do roku 2011, zvyklý. Všechn materiál jsme tak z bezpečnost-ních důvodů museli udělat a natočit v chráněném areálu vojenské báze. Měli jsme štěstí, že na základně pracovali místní Afghánci, se kterými jsme si mohli promluvit a udělat s nimi, když nám na to kývli, i krátké rozhovory.

A tak jsem v Afghánistánu natočil své první rozhovory s místními lidmi. Všichni to byli Tádžikové. Právě Tádžiků žije totiž v Badachšánu, v provincii v severním Afghánistánu, jejímž hlavním městem je Feyzabád, nejvíce. Tádžikové jsou v Afghánistánu po Paštunech druhou nejpočetnější skupinou. Dalšími obyvateli jsou zde Hazárové, potomci Mongolů, jediní šítští muslimové v zemi. Všechny ostatní národy a národnosti jsou sunnité. Svoje enklávy tu pak mají ještě také Uzbeci a Turkmeni.

Nakonec jsme nasbírali dost materiálu, abychom po návratu do Česka odvysílali zajímavou reportáž o českých vojácích a jejich práci v Afghánistánu a o postoji místního obyvatelstva, které k nim tehdy bylo hlavně na severu země velmi přátelské.

Přestože jsme počítali s tím, že se v oblasti zdržíme jen jeden den, návrat se ten den nekonal. Turkům se totiž ulomené kolo nepodařilo opravit a kvůli špatnému počasí mohl náhradní díl přiletět s helikoptérou ze základny v Kundúzu až druhý den. Neplánovaně jsme tedy ve Feyzabádu zůstali i přes noc. Naši výpravu, kterou tvořili ministr obrany, poslanci, senátoři a novináři, ubytovali vojáci na kavalciích v zelených vojenských stanech z těžké syntetické tkaniny, která nepropustila vodu a docela i udržela teplo. Ve stanu pro zhruba dvacet lidí pak každý z nás dostal deku a spacák. Naštěstí byl červen a teplo.

Navíc tehdy na spojeneckých základnách ještě neplatil suchý zákon, takže Němci měli ve své kantýně i pivo. Nám novinářům se to líbilo a střihli jsme si skvělý mejdan pod štíty hor na severu Afghánistánu. To se jen tak nezažije. Pili jsme německé plechovkové pivo a povídali si s vojáky o životě v Afghánistánu. Němci tenkrát nechtěli, abychom jim za to pivo platili. To ale udělali chybu, protože nevěděli, jak nám bude chutnat. Vypili jsme jim během jednoho večera zásoby skoro na celý týden. Tím jsme před odletem domů udělali za touto první afghánskou výpravou bohubílou tečku.

